

Vermiste personen en hun families

In een gewapend conflict en bij intern geweld, leven talloze families in grote angst wanneer hun geliefden vermist geraken en zij wanhopige pogingen ondernemen om hen terug te vinden. Voor families van verdwenen personen is het vaak onmogelijk hun lijden te overwinnen en hun leven opnieuw op te bouwen, zelfs vele jaren na de gebeurtenissen. Het internationaal humanitair recht, dat nauwkeurige regels bevat om de gevolgen van de gewapende conflicten te beperken en verdwijningen te voorkomen, bevestigt het recht van families om het lot van hun verwanten te kennen. De autoriteiten moeten elke inspanning leveren om te verhinderen dat personen verdwijnen en actie ondernemen wanneer dit toch gebeurt. Krachtens zijn mandaat dat het van de internationale gemeenschap kreeg, streeft het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) ernaar in situaties van gewapend conflict of intern geweld verdwijningen te voorkomen en het lot van de vermisten op te helderen.

Vermiste personen

Vermiste personen zijn personen van wie de familie zonder nieuws is of die, op basis van betrouwbare informatie, als vermist opgegeven werden in verband met een - internationaal of niet-internationaal - gewapend conflict of een situatie van intern geweld of onrusten of elke andere situatie die de tussenkomst van een neutrale en onafhankelijke tussenpersoon vereist.

Zowel het internationaal humanitair recht - in het bijzonder de vier Verdragen van Genève van 1949 voor de bescherming van oorlogsslachtoffers (G I-IV) en hun twee Aanvullende Protocolen van 1977 (AP I en AP II) - als het internationale recht van de mensenrechten proberen verdwijningen van personen te voorkomen. Meer bepaald, voorziet het internationaal humanitair recht dat:

- de partijen bij internationale gewapende conflicten elke mogelijke maatregel moeten nemen om het lot van vermiste personen op te helderen en hun verdwijning te voorkomen (G I, art. 19-20; G II, art. 16-17; G III, art. 122-125; G IV, art. 136-141; AP I, art. 32-33) en
- de families het recht hebben om het lot van hun verwanten te kennen (AP I, art. 32).

Volgens het gewoonterecht moet elke partij bij het conflict alle mogelijke maatregelen nemen om te zoeken naar personen die als gevolg van een gewapend conflict als vermist zijn opgegeven en moeten zij alle inlichtingen waarover zij omtrent hun lot beschikken, ter kennis brengen van de familieleden.

Welke voorzorgsmaatregelen moeten worden getroffen?

Algemene praktische maatregelen moeten worden genomen om het risico te verkleinen dat mensen vermist geraken. Het is in het bijzonder belangrijk om:

- binnen de strijdkrachten, de veiligheidstroepen en gewapende groeperingen een strikte hiërarchische structuur te waarborgen, om een efficiënt toezicht te verzekeren;
- ervoor te zorgen dat iedereen gemakkelijk identiteitsdocumenten kan verkrijgen;
- personen in risicosituaties te registreren;
- overlijdens te registreren en voor adequate certificaten of attesten te zorgen;
- administratieve maatregelen te nemen, in overeenstemming met internationaal erkende normen op het vlak van arrestatie, voorhechtenis, opsluiting en (krijgs)gevangenschap.

Meer concrete maatregelen moeten eveneens getroffen worden om:

- de identificatie van de leden van strijdkrachten of gewapende groeperingen te waarborgen door middel van identiteitsplaatjes;
- een Nationaal Informatiebureau en een Dienst voor Registratie van de Graven op te richten, zoals voorzien door de Verdragen van Genève van 1949 (G III, Art. 120 en 122; G IV, art. 136);
- de overbrenging van nieuws en post tussen de leden van de strijdkrachten of van de gewapende groeperingen en hun familie tenminste één keer per maand te waarborgen;
- toe te zien op de veiligheid en de lichamelijke integriteit van alle personen die niet of niet meer aan de vijandelikheden deelnemen, in het bijzonder van personen die van hun vrijheid beroofd zijn;
- ervoor te zorgen dat de stoffelijke resten op passende wijze worden behandeld.

Wat te doen bij verdwijning?

Om een oplossing te zoeken voor situaties van vermiste personen is het belangrijk:

- een aangepast informatiesysteem op te zetten, dat zowel de belangen van de families in acht neemt, als de erkende regels m.b.t. de bescherming van persoonlijke gegevens en respect voor de overledenen;
- mechanismen in werking te stellen, waardoor zoveel mogelijk betrokkenen aan het proces kunnen deelnemen;
- dossiers samen te stellen en te behandelen volgens strategieën, uitgewerkt door de verantwoordelijken;
- het verwijderen of vernietigen van gegevens die nodig zijn voor de identificatie van personen te sanctioneren.

Het recht om te weten...

De verdwijning van een geliefde veroorzaakt een onbeschrijflijk leed. Het recht dat AP I aan elke familie toekent om het lot te weten van verwanten, die vermist zijn geraakt tijdens een oorlog of situatie van intern geweld en om te weten hoe het met hen gaat of wat de omstandigheden en oorzaak van hun overlijden zijn, zou expliciet moeten worden erkend voor individuele familieleden.

... en steun aan de families

Families die op informatie wachten over het lot van hun verwanten, hebben specifieke materiële, financiële, psychologische en juridische noden. Ze hebben dikwijls hulp nodig van de autoriteiten en diverse organisaties. Naast dringende maatregelen om in hun materiële behoeften te voorzien, moet het juridische statuut van de vermiste personen bepaald worden,

teneinde de rechtstoestand van de families op te helderen en het, waar noodzakelijk, mogelijk te maken om begrafenisplechtigheden volgens de plaatselijke tradities en praktijken te regelen.

Wie is verantwoordelijk voor de toepassing van de beschermingsmaatregelen?

Verschiede instanties spelen een rol in de toepassing van preventieve en beschermingsmaatregelen:

- Staten zijn verplicht de nodige maatregelen te nemen en toe te passen om hun internationale verplichtingen na te komen. Naargelang van het geval, moeten die maatregelen getroffen worden door één of meerdere ministeries: de wetgevende macht, de rechtbanken, de strijdkrachten of door andere staatsinstanties.
- Gewapende groeperingen moeten bewust gemaakt worden van hun verplichtingen onder het internationaal humanitair recht en van hun verantwoordelijkheid in geval van nalatigheid tegenover de desbetreffende juridische bepalingen.
- Talrijke gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties spannen zich in om verdwijningen van personen te voorkomen en om de families van vermiste personen hulp te bieden.
- Het Internationale Rode Kruiscomité streeft ernaar om, in situaties van gewapend conflict of intern geweld te verzekeren dat personen worden beschermd tegen bedreigingen van hun leven, hun lichamelijke integriteit en hun waardigheid. Het wil ook voorkomen dat mensen vermist geraken, het wil familiebanden herstellen en het lot ophelderen van personen, waarover de families geen nieuws hebben.

Aanbevelingen inzake de beste praktijken en de ontwikkeling van een nationale wetgeving

In 2003 bracht het Internationale Rode Kruiscomité vertegenwoordigers van staten en internationale organisaties en individuele deskundigen samen om een groeiende bewustwording voor het probleem van verdwenen personen te bewerkstelligen, om te onderzoeken hoe verdwijningen kunnen worden voorkomen en om de meest geschikte praktijken hiervoor vast te leggen.

De aanbevelingen, gebaseerd op de 'beste praktijken', gaan over beschermingsactiviteiten en herstel van familiebanden, de behandeling van de stoffelijke resten, de steun aan de families van vermiste personen, het verzamelen en het beheer van persoonsgegevens en de totstandbrenging van mechanismen om gevallen van vermiste personen te behandelen. Het Internationale Rode Kruiscomité streeft ernaar dat deze aanbevelingen op een zo breed mogelijke schaal worden toegepast.

Meer informatie hieromtrent:

[ICRC Report](#): The Missing and Their Families, action to resolve the problem of people unaccounted for as a result of armed conflict or international violence and to assist their families. International Conference of Governmental and Non-Governmental Experts (19-21 February 2003).

België

In opvolging van de 28ste Internationale Rode Kruis- en Rode Halve Maanconferentie, organiseerde de Belgische overheid op 9 november 2004 een seminarie voor overheidsfunctionarissen over het probleem van vermiste personen als een gevolg van gewapend conflict of andere situaties van gewapend geweld. Bijzondere aandacht ging hierbij naar het recht op informatie van familieleden en de specifieke problemen en noden van families die zonder nieuws blijven. Het doel was de aandacht te vestigen op deze specifieke problematiek, om de bestaande nationale wetgeving en mechanismen voor de registratie van vermiste personen te inventariseren en om lacunes te identificeren.

België ging tijdens de 28ste Internationale Conferentie ook het engagement aan om een militair luik van een Nationaal Informatiebureau op te richten. Dergelijk bureau vervult een belangrijke rol bij het voorkomen van de verdwijning van personen van de tegenpartij die zich in de macht bevinden van de overheid waartoe het Nationaal Informatiebureau behoort.